

פרק ראשון נקדת ההסתכלות

החיים שלנו משפיעים מכל מיני גורמים, חלקם חיצוניים וחלקם פנימיים, חלקם גשמיים וחלקם רוחניים. גורמים חיצוניים יכולים להיות - מלחמה ושלום, שפל כלכלי או רווחה, חלי או בריאות וכו'. גורמים יותר פנימיים הם תכונות נפש - הססנות או בטחון, שכל נמוך או חריף וכו'. ישנם גם גורמים רוחניים רבים שאין אנו יכולים תמיד לעמד עליהם, אם מצד סוד הגלגול או נסתרות אחרות.

על-פי רב בכל הדברים האלו יש לאדם מעט מאד אפשירות להשפיע עליהם, ובדרך כלל כמעט שאין לו מה לעשות כדי לשנות ולשפר אותם. אבל ישנו דבר אחד שתמיד תמיד יש לאדם בחירה עליו ועל-ידו יש לו אפשרות להשפיע בצורה חזקה על כל חייו, והדבר הזה הוא למוד התורה, ובעקר למוד הדעת של הצדיקים, שמלמדים את האדם איך לחיות חיים טובים באמת, בתוך כל מסגרת שתהיה, עם כל הגורמים וההגבלות שיש לכל אחד ואחד כנ"ל.

בפרק זה נשתדל לעמד על אחד מהיסודות החזקים ביותר שרבנו הקדוש רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו אמן מלמד אותנו איך לחיות על-ידו חיים טובים באמת, וכפי שהוא בא לידי בטוי בצורה ברורה וכולטת מאד במכתבי התלמיד המשלם, רבי נתן וצ"ל.

עובר מה שעובר

וזו לשונו של רבי נתן במכתב שכתב לבנו מפרשת 'ואתחנן תק"צ':

"...והנה כשסתכלים היטב באמת יכולין לראות בכל יום ויום צמיחת קרן ישועה, וכמו שאנו מברכים בכל יום 'מצמיח קרן ישועה', ובודאי צריכים להאמין בזה בלב שלם, שה' יתברך מצמיח ישועות בכל יום ובכל עת ובכל שעה וקצת יכולים לראות מרחוק מי שמשים לב לזה, ואף-על-פי שהישועה בשלמות עדין רחוקה מאתנו מאד מאד, וכמו שכתוב 'וישועה רחקה ממנו', אף-על-פי-כן הרבה הרבה יכולים להחיות את עצמו ולחזק את עצמו על-ידי-זה שדברנו, על-ידי-זה שמאמינים שה' יתברך מצמיח ישועות. שים לבך בני היטב לדברים האלה. כי אני יודע מרחוק מה שעובר עליך מרירות דמירות..."

רבי נתן מדגיש לבנו, שהוא יודע מה שעובר עליו, ואיזה מרירות הוא מרגיש, כדי שלא יחשב שהוא מנתק מהויות העולם ולא מסתכל על הדברים בעין מציאותית, כאלו הוא מחוץ לאטמוספירה של העולם ומחליק על הכל, אלא הוא יודע שעובר על כל אחד ואחד הרבה מרירות, ודוקא בשביל זה הוא יודע גם איך לחזק ולעודד אותו בנחמה אמתית.

מדה טובה מרבה

"...שה' יתברך ברחמיו ימתיקם ויבטלם ממך מהרה, אף מדה טובה מרבה, כי אני יודע כי הרבה הרבה ה' יתברך שולח ישועתו אליך בכל עת..."

צריכים לדעת, שהדבורים של רבנו ושל רבי נתן תלמידו מדברים לכל אחד ואחד מישראל, והצדיק ותלמידו יודעים שכל אחד עובר מה שעובר ויש לכלם הרבה צרות ומרירות בכל מיני ענינים אם ברוחניות ואם בגשמיות. אבל הם מלמדים אותנו ומעודדים אותנו להסתכל, שעם כל זה, מדה טובה מרבה!

'מדה טובה מרבה' פרושה, שכמה שאתה סובל, הרי שפי חמש מאות יותר מזה, יש לך ישועות ונחמות, אם רק תדע להסתכל

ולראות את זה. יסוד זה למדו חז"ל ממה שכתוב במדת פרענות (שמות כ'): "פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי" – דהינו חמשה פוקד עונות עד ארבע דורות, ואלו במדה טובה כתוב (שם): "ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי" – 'אלפים' בלשון רבים, הוא לכל הפחות אלפים; ואלפים, זה בדיוק פי חמש מאות מארבע...!

לדגמא, נניח שאפשר היה לשקל את הסבל של מישוהו, ונניח שיש לו 1 קילוגרם סבל, הרי שכנגד זה יש לו 500 קילוגרם של ישועות... נכון, קילו אחד של צרות יש לה, אבל יש לה מול זה חמש מאות קילו ישועות! בהמשך נבאר זאת בסיעתא דשמיא באפן שכל אחד יוכל להבין את זה.

תשובה של ימות החל

"...ואני מקנה ומיחל לה' יתברך, שסוף כל סוף תצמח ישועתך בשלמות ותזכה להתקרב אליו יתברך באמת ולזכות לתשובה של שבת, דהינו לקבץ עצמך על התורה והתפלה בעזרת ה' יתברך..."

רבי נתן מזכיר כאן משג המוכא בלקוטי מוהר"ן בתורה ע"ט²: 'תשובה של שבת'. רבנו הקדוש כותב שם, שיש שתי בחינות של תשובה, ישנה 'תשובה של ימות החל' וישנה 'תשובה של שבת' – תשובה של ימות החל זה כנגד ששה ימים, שפעם אנהנו טהורים ופעם טמאים, פעם כשרים פעם פסולים, פעם מתרים ופעם אסורים – כנגד ששה בחינות שיש במשנה, טמא-טהור, פסול-כשר, אסור-

1. עין רש"י פרשת 'כי תשא', פרק לה, על פסוק ז: "נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים". רש"י (בענין): ועל רבעים – דור רביעי, נמצאת מדה טובה מרבה על מדת פרענות אחת לחמש מאות שבמדה טובה הוא אומר 'נצר חסד לאלפים' ('אלפים' זה לפחות 2000 דורות, שזה פי חמש מאות מארבע דורות שעליהם נפקד העון)

2. וזו לשונו שם: כי יש שני תשובות. אחת, יש בני אדם שעושים משא ומתן והולכין בהכלי עולם הזה. ובאמצעות נופל לו הרהורי תשובה, ואחר כך חוזר למקומו הראשון. וזהו בחינות (יחזקאל א): "החיות רצוא ושוב", שאין לו ניקא, כי פעם טמא ופעם טהור, כשר ופסול, אסור ומתן, וזהו בחינות ששת ימי חל. אבל תשובה שלמה היא בחינות שבת, שיש לו ניקא. כי בא שבת בא מנוחה' (רש"י בראשית ב' פסוק ב') שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדחה הרע לגמרי.

מתר – זה המצב של אנשים כְּעָרְפָנוּ, שיום אחד הולך לנו בקדשה
 ויום אחר הולך הפוך לגמרי...

זה נקרא תשובה של ששת ימי החל, שהאדם תמיד נע בין מצבים
 שונים, פעם כך ופעם כך. זה יכול להיות אפלו כמה פעמים ביום
 אחד ואפלו בשעה אחת, שפעם הוא כשר ופעם הוא פסול, פעם
 הוא טהור ופעם טמא וכו', וזה נקרא שהישועה השלמה שלו עדין
 רחוקה, כי זה נראה רחוק מאד שיזכה להיות קבוע באמת על
 התורה והעבודה בלי השנויים הללו.

אבל כשזוכה להיות קבוע בקדשה, הקביעות הזאת, נקראת
 'תשובה של שבת'. כמו שבת, שהיא כלה קדש, כך כלו קדש ואין
 לו שום זמן שבו הוא פסול, אסור או טמא חס ושלום, רק כל הזמן
 כשר, מתר וטהור.

חצי הכוס המלאה

והנה, כלנו מכירים את הפתגם שאומרים בעולם, שצריכים להסתפל
 על חצי הכוס המלא. ולמרות זאת, למעשה כלנו מסתכלים בדרך
 כלל על החצי הריק. כלומר, למרות שאנו מכירים היטב את הפתגם
 הנ"ל, ומבינים שבאמת יש אפשרות כזו להסתפל כך או כך, ויותר
 ממלץ להסתפל על החצי המלא, המציאות היא שבדרך כלל כלם
 רואים טוב מאד את החצי הריק, ואלו את החצי המלא לא רואים.

זה נובע מכך שהחלק המלא נתפס אצל האדם כדבר מובן מאליו
 – כך צריכה הכוס להיות לדעתו: מלאה. לכן יש לו לאדם טענה
 על החצי הריק – להיכן הלך החצי הזה? למה הכוס לא מלאה עד
 הסוף, כפי שהיא צריכה להיות? זה הטבע של האדם לראות כך
 את חציו. כך הוא אצל האדם המצוי. לא מדבר על אנשים מיחדים
 שיש להם כחות נפש מעל הממצע, שהם בעלי עין טובה ושמיחים
 בחלקם וכו' – לא מדברים מהם, אלא מאנשים רגילים כמונו.

הטבע המצוי אצל אנשים וגילים כמונו, הוא להסתכל על הכוס ולראות מה שחסר בה...

וכך האדם הולך מלא במרירות וטענות וכאבים – כי את החסרון הזה של חצי הכוס הריק הוא רואה כל היום, ואותו הוא 'טוחן' כל היום, ועל זה הוא מדבר כל היום, כי זה טבע האדם.

מה יש בתוך הכוס

לכן, כדאי להגדיר מהו החצי המלא של הכוס, כדי שיהיה לנו על מה להסתכל בכוון החיובי. מהו החצי המלא? החצי המלא, הוא עצם העבודה שקמת בבקרה... שאדם נושם... שאדם רואה... שאדם מבין וזוכה. הפליות בסדר, הלב בסדר, הראות בסדר, יש לו שנים, יש לו לשון, יש לו חיה לטעם בו טעם המאכל, יש מה ללבש, יש איפה לישון, ואם כבר התחתן – יש לו אשה ובדרך כלל יש לו גם ילדים. וכך אפשר לעשות רשימה ארוכה ארוכה. כל הדברים האלו שיש לאדם, הם החצי הכוס המלא.

אבל החצי כוס המלא הזה, הוא דבר מובן מאליה – מי יודע מזה ומי בכלל מסתכל על זה? מישהו שם לב פעם שיש לו עינים? מישהו באמת יודע מזה שיש לו עינים והוא רואה? אף אחד לא יודע מזה...אלו דברים פשוטים, סטנדרטיים, טבעיים. ככה זה. לכלם יש את זה. מה אני שונה מכלם?

וכמו שזה בגשמיות, כן הוא ברוחניות. אדם זוכה לשמר שבת, להתעטף בציצית, להניח תפלין, ללכת לשעור תורה – כל מה שהוא זוכה שהוא כבר רגיל אליו, זה נעשה מובן מאליה. בהתחלה כלם מרגשים מפל דבר קטן, מללכת לבית הכנסת, מלהגיד ברכה וכו', אבל כאשר עוברים כמה שנים, זה נכנס כבר לגדר החצי הכוס המלא, שלא רואים אותו בכלל, וכמו שבגשמיות, זה נראה דבר פשוט ורגיל שיש לה עינים ואתה רואה, כך ברוחניות זה נראה דבר פשוט ורגיל שהנחת היום תפלין, כי הרי כלם מניחים

תפלין וכו', והעקר שפכר לא רואים בזה את הישועה שבזה, לא רואים את ה'מצמיח קרן ישועה'.

מצמיח קרן ישועה

ועל-כן בא הצדיק ומגלה לנו, ומעורר את תשומת לבנו למה שאנחנו אומרים בתפלות בכל יום: 'ברוך אתה ה' מצמיח קרן ישועה'. וכן: 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה, ברוך אתה ה' מחיה המתים'. וכן: 'מצמיח ישועות בורא רפואות'. לכאורה, על מה אנחנו אומרים את זה? איזה ישועות אנחנו רואים? הרי אנחנו מרגישים בעקר שיש לנו הרבה בעיות, ואלו ישועות נראות דווקא שחסר לנו מאד. אם כן על מה אנחנו מברכים בכל יום בשם ומלכות, על הישועות?

אבל כאמור, הצדיק בא ומגלה לנו שאנחנו טועים בדרך שבה אנחנו מסתכלים על החיים. אנחנו חושבים שהחצי כוס המלא זה דבר נורמלי, סטנדרטי, זה מובן מאליו, ככה צריך להיות, זה לא יכול להיות אחרת וכו', והראיה שלכלם יש את כל הדברים האלה. כמה אנשים לא קמים בבקר? אפלו אלפית אחוז לא. מתוך מליארדים של אנשים שיש בעולם, כמה לא קמו הבקר? אולי כמה עשרות ולכל היותר מאות – ממש כלום. אם כן זה רק מקרה יוצא דפן, ובסך הכל, כלם כן קמים בבקר, ממילא אנחנו מרגישים שאין כאן איזו ישועה מיוחדת. אז קמתי בבקר – אז מה? כלם קמים לא? זה מה שכלם עושים, זה הטבע ולא שייך אחרת...

בא הצדיק ומגלה לנו: אתם טועים! החצי הכוס המלא, זה בעצמו הפלא! הצדיק מגלה לאדם, שאם הוא היה יודע איזה קטרוגים היו עליו בליה, הוא היה מבין שהוא בכלל לא היה אמור לקום בבקר. לפי הדינים שיש בעולם, רב רבם של בני העולם לא היו צריכים לקום. ממילא למה קמת הבקר? מפני שהקדוש-ברוך-הוא מצמיח ישועה!